

JIHOČESKÁ UNIVERZITA V ČESKÝCH BUDĚJOVICÍCH

Ekonomická fakulta

Katedra ekonomiky

Studijní program: B6208 Ekonomika a management

Studijní obor: Obchodní podnikání

BAKALÁŘSKÁ PRÁCE

Problémy nominální a reálné konvergence České republiky před přijetím eura

Vedoucí bakalářské práce:

doc. Ing. Martin Macháček, Ph.D.

Autor:

Petra Kačenová

2009

PROHLÁŠENÍ

Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci na téma Problémy nominální a reálné konvergence České republiky před přijetím eura vypracovala samostatně s použitím pramenů a literatury uvedených v seznamu citované literatury.

Prohlašuji, že v souladu s § 47b Zákona č. 111/1998 Sb. v plném znění souhlasím se zveřejněním své bakalářské práce, a to v nezkrácené podobě elektronickou cestou ve veřejně přístupné části databáze STAG provozované Jihočeskou univerzitou v Českých Budějovicích na jejích internetových stránkách. Dostupné na internetu:

http://www.jcu.cz/education/zverej_kvalif_praci. Opatření rektora o zveřejňování disertačních, diplomových, bakalářských a rigorózních prací studentů JU (R 83 z 20.4.2007)

V Českých Budějovicích dne 15. dubna 2009

Petra Kačenová

Poděkování

Děkuji touto cestou panu doc. Ing. Martinovi Macháčkovi Ph.D. za udělení tématu a za odborné vedení a konzultace, které mi pomohly úspěšně dokončit tuto bakalářskou práci.

Obsah

1	Úvod	7
2	Literární rešerše.....	8
2.1	Úpadek ekonomiky v Československu	8
2.2	Vstup České republiky do Evropské unie	9
2.2.1	Rok 1989 -1992	9
2.2.2	Rok 1993 – 2004.....	10
2.3	Kodaňská kritéria	11
2.4	Maastrichtská kritéria	12
2.5	Euro.....	13
2.6	Evropská centrální banka.....	15
2.7	Česká národní banka	18
2.8	Reálná a nominální konvergence	20
3	Cíle a metodika.....	24
3.1	Hypotézy	24
3.2	Metody a techniky	25
4	Vlastní práce.....	26
4.1	Maastrichtská kritéria	26
4.1.1	Kritérium cenové stability	27
4.1.2	Kritérium dlouhodobých úrokových sazeb.....	28
4.1.3	Kritérium vládního deficitu	28
4.1.4	Kritérium hrubého veřejného dluhu.....	28
4.1.5	Kritérium stability měnového kurzu	28
4.2	Vývoj nominální a reální konvergence v České republice	29
4.2.1	Kritérium cenové stability	29
4.2.2	Kritérium dlouhodobých úrokových sazeb.....	31
4.2.3	Kritérium vládního deficitu	33
4.2.4	Kritérium vládního dluhu.....	34
4.2.5	Kritérium stability měnového kurzu	36
4.3	Dopady zavedení eura.....	38
4.3.1	Dopad zavedení eura na inflaci.....	38
4.3.2	Dopad zavedení eura na podnikový sektor	38
4.3.3	Dopad zavedení eura na obyvatele	39
4.3.4	Dopad zavedení eura na ekonomický růst	40
4.3.5	Dopad zavedení eura na daňový systém	41

5	Závěr	42
6.	Summary.....	45
7	Seznam pramenů a použité literatury.....	47
	Přílohy	49

1 Úvod

Pro svou bakalářskou práci jsem si zvolila téma „Problémy nominální a reálné konvergence České republiky před přijetím eura“. Domnívám se, že toto téma se dotýká každého občana v České republice, ať už se jedná o člověka pracujícího, dostávajícího měsíční plat, nebo malého dítěte, které si chce koupit pouze nějakou sladkost. Nové bankovky a mince budou mít jinou podobu než české koruny, ale hlavně se změní i hodnota domácí měny. Jedna koruna česká nebude totéž, co jedno euro.

Otázkou zůstává, zda je přijetí eura výhodné či nikoliv. Česká republika se vstupem do Evropské unie zavázala, že po splnění maastrichtských kritérií přijme i jednotnou evropskou měnu. V roce 2009 má EU již 27 členských zemí a pouze v 16 z nich se platí eurem.

Většina našich sousedů, tedy Německo, Rakousko a Slovensko, evropskou měnu již zavedly, a to bez větších problémů. Na druhou stranu Velká Británie a Dánsko jsou dlouholetí členové Evropské unie a euro odmítají. Mají na to dokonce vyjednanou výjimku. Česká republika přijala statut členské země s dočasnou výjimkou pro zavedení eura. To znamená, že po splnění daných kritérií, euro přijmout musí. Ale například ve Švédsku v referendu rozhodli, že se k euru zatím nepřipojí, ačkoliv i pro ně plyne stejná povinnost jako pro ČR.

Česká republika by měla pečlivě zvážit případný vstup do eurozóny a každého z nás by mělo zajímat, co musí ČR splňovat, abychom mohli přijmout evropskou měnu, či jaký dopad bude mít přijetí eura na českou ekonomiku, tedy i na občana.

V této bakalářské práci se proto pokusím zhodnotit, jak Česká republika plní stanovená konvergenční kritéria a jaký by mohlo mít dopad zavedení eura na českou ekonomiku.

2 Literární rešerše

Proces prohlubování hospodářské spolupráce v západní Evropě začal po druhé světové válce. Oblastí nejintenzivnější hospodářské spolupráce se stalo Evropské hospodářské společenství (EHS), pro které je dnes běžně používán název Evropská unie (EU). I když už od konce šedesátých let existovala snaha o vytvoření měnové unie, teprve ke konci osmdesátých let byly vytvořeny předpoklady pro úspěšné dosažení tohoto cíle.

Summit zasedání Evropské unie v Madridu v roce 1995 rozhodl, že název společné jednotné měny bude euro. Euro bylo nejdříve používáno pro účely bezhotovostního styku. Teprve až později bylo zavedeno ve formě bankovek a mincí.

2.1 Úpadek ekonomiky v Československu

Československo se po druhé světové válce začalo západoevropským zemím vzdalovat. Převrat v roce 1948 a následné znárodnování soukromého majetku jasně nastínilo politický a ekonomický vývoj tehdejšího Československa. Narůstající izolace od západních zemí měla negativní dopad především na průmysl závislý na exportu. V roce 1949 se Československo stalo členem Rady vzájemné hospodářské pomoci (RVHP).¹ To znamenalo vzájemnou hospodářskou pomoc od ostatních socialistických zemí, které spadaly do východního bloku řízeného Svazem sovětských socialistických republik (SSSR). RVHP se vydala úplně opačným směrem než EHS. Politika SSSR vedla k omezení volného pohybu čehokoli a to nejen ve vztahu k Západu, ale i mezi jednotlivými zeměmi východního bloku. Zatímco EHS bylo založeno na partnerství a své zájmy v něm mohly uplatnit i malé státy. Rozhodování v Radě vzájemné hospodářské pomoci bylo plně pod kontrolou SSSR. To znamenalo diktát jedné země,

¹ RVHP byla organizace, založená v roce 1949, sdružující v době studené války socialistické státy sovětského bloku

která nebrala sebemenší ohled na zájmy ostatních členských zemí. Československu, které sousedilo se západními zeměmi, se dostávalo mnohem více „sovětské péče“ než například tehdejší Jugoslávii a to nejenom kvůli strategické poloze, ale i pro nerostné bohatství, které se u nás nacházelo. Československo před válkou patřilo k hospodářsky rozvinutým zemím. Pod taktovkou SSSR se Československo propadalo stále hlouběji do ekonomické krize. Ruku v ruce s hospodářským úpadkem šlo i znečištění životního prostředí, které nabíralo stále hroživějších rozměrů. Během čtyřicetileté oddanosti Sovětskému svazu se Československo zcela ekonomicky vyčerpalo. Osudový zlom měl přijít v podobě sametové revoluce a pádu komunistického režimu.²

2.2 Vstup České republiky do Evropské unie

2.2.1 Rok 1989 -1992

Po pádu komunistického režimu v Československu členové tehdejší vlády stanovili jasný cíl, a to vstup do Evropského společenství (ES). Už v roce 1990 došlo k prvním rozhovorům mezi Československem a ES o možném začlenění do Evropského společenství. O rok později byla podepsána Evropská dohoda o přidružení Československa k ES.

V roce 1992 se změnil název Evropského společenství na Evropskou unii. V tehdejším Československu se v tomto roce po více než sedmdesáti letech chystala historická změna. Rozdělení Československa na dva samostatné státy.

² Euroskop.cz věcně o Evropě [online]. 2008. Dostupný z WWW: <http://www.euroskop.cz/8429/sekce/ceskoslovensko-a-zapad/>

2.2.2 Rok 1993 – 2004

1. ledna 1993 vznikla Česká republika (ČR). Rovněž muselo dojít k novému podepsání Evropské dohody o přidružení ČR k EU. Až v roce 1995 tuto dohodu schválil Evropský parlament. V témže roce Evropská rada žádá Evropskou komisi o zpracování posudků, jak jsou členské státy, tedy i Česká republika, připravené na vstup do EU.

V roce 1996 Česká republika podává oficiální žádost o vstup do Evropské unie. O rok později se ČR dočkala prvního hodnocení ze strany Evropské komise. Zpráva pozitivně hodnotila stabilní instituce, úroveň lidských práv a fungující tržní ekonomiku. České republice je rovněž doručeno oficiální pozvání ke vstupu do Evropské unie.

Od roku 1998 začíná srovnávání českého a evropského právního systému. ČR byla především kritizována za oblasti státní správy a soudnictví. O rok později přichází další zpráva Evropské komise. Kladně hodnotí priority hospodářské politiky, avšak velmi kritická je k situaci Rómů. Srovnávání českého a evropského práva je ukončeno.

Zpráva z roku 2000 vyzdvihuje především zrychlené přijímání legislativy. Nadále ale zůstávají problémy s otázkou Rómů a reforma státní správy.

V roce 2002 byla na summitu EU v Kodani oficiálně ukončena přístupová jednání a byl stanoven termín přijetí nových členských zemí. O rok později byla v Aténách podepsána smlouva o přistoupení České republiky k Evropské unii. V témže roce se občané ČR vyjádřili v referendu pro vstup do EU.

1. května 2004 se Česká republika stala členem Evropské unie a počet členských států se rozrostl na 25.³

³ Euroskop.cz věcně o Evropě [online]. 2008, Dostupný z WWW: <http://www.euroskop.cz/803/sekce/vstup-cr-do-eu/>

Obrázek1: Vlajka Evropské unie



zdroj:http://www.wikipedia./Vlajka_Evropské_unie

Vstup České republiky do EU byl výsledkem úspěšného zakončení přístupových rozhovorů, během kterých se projednávaly podmínky členství České republiky v EU. Česká republika automaticky vstoupila i do Hospodářské a měnové unie (EMU – *Economic and Monetary Union*), má však zatím výjimku na používání eura. Dnes má Evropská unie již 27 členů.⁴

2.3 Kodaňská kritéria

V roce 1993 v Kodani uznala Evropská rada právo zemí střední a východní Evropy vstoupit do Evropské unie, pokud splní takzvaná Kodaňská kritéria. Tyto kritéria můžeme v podstatě rozdělit na tři části. První je politické kritérium spočívající v existenci stabilní instituce garantující demokracii, právní stát, ochranu lidských práv a respektování práv menšin. Druhé hospodářské kritérium se zavazuje fungujícím tržním hospodářstvím. A konečně třetí kritérium se vyznačuje věrností politickým, hospodářským a měnovým cílům EU.⁵

⁴ Euroskop.cz věcně o Evropě [online]. 2008, Dostupný z WWW: <http://www.euroskop.cz/803/sekce/vstup-cr-do-eu/kriteria/1000715/5444/>

⁵ Business.Info.cz [online]. 2008, Dostupný z WWW: <http://www.businessinfo.cz/cz/clanek/v/vstupni-kriteria-kodanska->

2.4 Maastrichtská kritéria

Co se týká zavedení eura a vstupu do Hospodářské a měnové unie, musí ČR splnit soubor ekonomických ukazatelů, neboli takzvaná konvergenční alias Maastrichtská kritéria, která zahrnují cenovou stabilitu, kritérium vládního deficitu, stabilitu měnového kurzu, konvergenci dlouhodobých úrokových sazeb a kritérium vládního dluhu. Pro zavedení eura v České republice je tedy důležité, aby schodek veřejných financí (kritérium vládního deficitu) v zemi nepřesáhl 3 % hrubého domácího produktu (HDP). Celkový veřejný dluh (vládní dluh) nepřekročil 60 % HDP. Dále aby si ČR udržela cenovou stabilitu a průměrnou inflaci, která po dobu jednoho roku nesmí přesáhnout více než o 1,5 procentního bodu míru inflace tří členských zemí s nejnižší inflací. Dlouhodobé úrokové sazby nesmí přesáhnout o více než 2 procentní body sazby tří zemí s nejnižší inflací a flukтуаční rozmezí měnového kurzu se musí pohybovat v rozmezí ± 15 %.

Nízká inflace s sebou nese i nízký úrokový diferenciál, což otupuje pobídky pro příliv spekulativního kapitálu. Stabilní nízkoinflační prostředí motivuje příliv přímých zahraničních investic. Nízká inflace dále udržuje v přijatelných mezích reálné zhodnocování koruny, což je důležité pro uchování vnější cenové konkurenceschopnosti. Dále nízká inflace nese ruku v ruce nízké úrokové sazby. A poslední dva roky musí ČR dodržovat stanovené rozpětí pohybu své měny v mechanismu směnných kursů ERM II.⁶ Toto je jedna z podmínek, která musí být dodržena před přijetím eura

Vstupem do Evropské unie se Česká republika zavázala ke splnění dalších podmínek. A to, že žádná smlouva nesmí být jednostranně vypovězena nebo změněna z důvodu zavedení eura. ČR bude stahovat národní měnu postupně. Po určité období maximálně dvou měsíců bude možné platit korunou i eurem. V ČR bude platit

⁶ Kurzový mechanismus ERM II je mechanismus fixování zúčastněných měn na euro v rámci flukтуаčního pásma. Měna účastnicí se v ERM II má stanovenou centrální paritu oproti euru a širší flukтуаční pásma pro pohyb devizového kurzu.

přepočítací koeficient, který bude neměnný a závazný pro používání k přepočtům cen zboží a služeb. Zavedení eura nesmí podle podmínek EU poškodit spotřebitele. Nesmí vést ani k inflaci, a to ani k subjektivně pociťované. K tomu by měl sloužit dlouhodobý monitoring cen a období, po které bude povinné označování cen v korunách a eurech. Náklady vydané na přechod na euro by se měly držet na minimu.⁷

2.5 Euro

Euro platí jako kreditní peníze od 1. ledna 1999. Od 1. ledna 2002 byly zavedeny i hotovostní peníze, které nahradily dříve platné měny příslušných států.

Obrázek 2: 5 € Eurobankovka

Lícová strana



Rubová strana



zdroj:<http://www.wikipedia./Eurobankovky>

Euro tvoří 100 centů. Má také vlastní kód a logo. Je vedeno pod třímístným ISO kódem zahrnujícím jeho první tři písmena EUR a pod tímto označením je vedeno na kurzovních lístcích. Základem loga se stalo řecké písmeno epsilon, které má

⁷ Evropská komise [online]. 2008, Dostupný z WWW: http://ec.europa.eu/ceskarepublika/abc/euro/maastichstka_cs.htm

symbolizovat počátky evropské civilizace a současně počáteční písmeno názvu evropského kontinentu. Vodorovné dvojité přeškrtnutí pak vyznačuje stabilitu jednotné měny eura.

Obrázek 3: Euromince

0,10 €



1 €



zdroj:<http://www.wikipedia.euromince>

Euro svého historicky nejsilnějšího kurzu, který představoval 1,5990 amerického dolaru za euro, dosáhlo na devizovém trhu 15. července 2008. Svůj největší propad pak zaznamenalo 26. října 2000 při kurzu 0,8252 USD za euro. Průměrný kurz v období od zavedení eura 1. ledna 1999 do 31. prosince 2008 činil 1,11 USD za euro. Průměrný kurz v roce 2007 byl 1,37 amerického dolaru za euro, v roce 2008 pak 1,46 USD za euro. Postupně se zvyšuje role eura jako rezervní měny v mezinárodním měnovém systému na úkor amerického dolaru. Zatímco v roce 1999 držely centrální banky 18 % svých devizových rezerv v eurech a 71 % v USD, do roku 2007 narostl podíl eura v devizových rezervách na 26,5 %, kdežto podíl amerického dolaru poklesl na 64 %.⁸

⁸ Wikipedia [online]. 2008, Dostupný z WWW: <http://cs.wikipedia.org/wiki/Euro>

2.6 Evropská centrální banka

Evropská centrální banka (ECB – *The European Central Bank*) byla založena v roce 1998 Smlouvou o Evropské unii (tzv. Maastrichtská smlouva). Sídlí ve Frankfurtu nad Mohanem v Německu. Od roku 1999 zodpovídá za provádění měnové politiky v eurozóně. Zabezpečuje stabilitu cen a řídí jednotnou měnu v EU, tedy euro. Euro dnes používá více než dvě třetiny občanů v EU. To znamená necelých 329 miliónů obyvatel. ECB spoluodpovídá za druhou největší ekonomiku na světě, hned za centrální bankou Spojených států (FED - *The Federal Reserve System*). V rámci své funkce ECB spolupracuje s „Evropským systémem centrálních bank“ (ESCB - *The European System of Central Banks*), ke kterému náleží všech 27 zemí EU. Pouze 16 z těchto zemí však zatím přijalo euro. Těchto 16 zemí společně vytváří eurozónu a jejich centrální banky společně s Evropskou centrální bankou tvoří eurosystém. Eurosystém a ESCB bude fungovat souběžně, dokud všechny členské země nevstoupí do eurozóny.

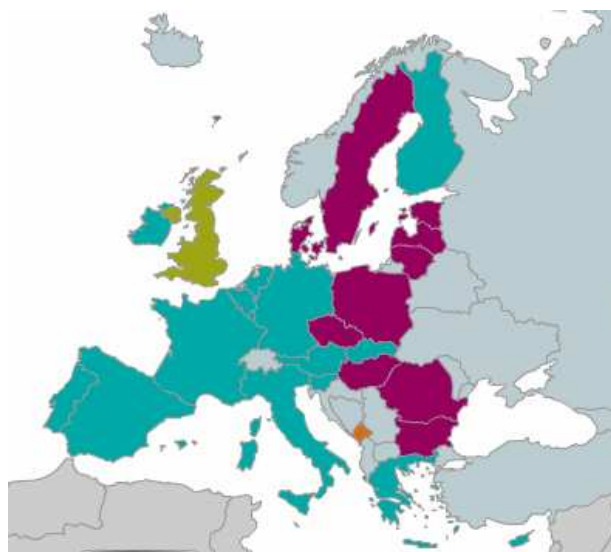
Obrázek 4: Eurotower, budova Evropské centrální banky







zdroj:<http://www.ecb.europa.eu/ecb/orga/escb/html/index.cs.html>

ECB musí být naprosto nezávislá. To samozřejmě platí i pro národní centrální banky eurosystému. Žádný člen z jejich rozhodovacích orgánů nemůže žádat ani přijímat pokyny od jiných subjektů nebo orgánů EU. Tyto zásady musí striktně dodržovat i vlády členských států. Co se týče finančních záležitostí, Evropská centrální banka má svůj vlastní rozpočet. Finanční záležitostí týkající se EU jsou spravovány odděleně.

Obrázek 5 – Eurozóna 2009



	Členské země: Belgie, Finsko, Francie, Irsko, Itálie, Kypr, Lucembursko, Malta, Německo, Nizozemsko, Portugalsko, Rakousko, Řecko, Slovinsko, Španělsko a Slovensko
	Státy Evropské unie, které dosud euro nezavedly: Bulharsko, Česko, Dánsko, Estonsko, Litva, Lotyšsko, Maďarsko, Polsko, Rumunsko, Švédsko a Velká Británie
	Země s trvalou výjimkou ohledně zavedení eura: Velká Británie, Dánsko
	Státy a území, které používají euro jako svou měnu bez dohody s EU: Andorra, Černá Hora a Kosovo

zdroj:<http://www.euroskop.cz/eurozona-v-roce-2009/>

Úkoly a cíle ECB vycházejí ze Smlouvy o založení EU. Jedním z hlavních cílů ECB je udržovat cenovou stabilitu, růst zaměstnanosti a trvale nízkou inflaci. Cenovou stabilitu v eurozóně musí udržovat tak, aby se kupní síla eura nesnižovala v důsledku inflace. Mezi základní úkoly ECB patří vymezování a provádění měnové politiky v eurozóně a devizových operací. Dále drží a spravuje devizové rezervy států eurozóny

a podporuje plynulé fungování platebních systémů. Má výhradní právo rozhodovat o vydávání bankovek a mincí v eurozóně. Také kontroluje množství peněz v oběhu. Pokud bude v oběhu velké množství peněz ve srovnání s množstvím zboží a služeb, dochází k inflaci. Kontrola množství peněz v oběhu mimo jiné spočívá v určování úrokových sazeb v rámci eurozóny.

Práce Evropské centrální banky je organizována prostřednictvím následujících rozhodovacích orgánů.

Rada guvernérů je nejvyšším rozhodovacím orgánem Evropské centrální banky. Tvoří ji šest členů Výkonné rady a guvernéři 16 centrálních bank eurozóny. Předsedá jí prezident ECB. Rada guvernérů zasedá dvakrát měsíčně. Výsledky zasedání nejsou zveřejňovány, jen rozhodnutí o měnové politice musí být podrobně vysvětleno na tiskové konferenci. Jejím prvotním posláním je určování měnové politiky eurozóny. Rada rozhoduje o zaměření měnové politiky, o úrokových sazbách a o vytváření měnových rezerv v eurosystému.

Výkonná rada se skládá z prezidenta ECB, viceprezidenta a čtyř dalších členů rady. Členové rady jsou jmenováni na základě společné dohody prezidentů, či předsedů vlád zemí eurozóny. Rada je jmenována na osmileté funkční období, které nelze obnovit. Odpovídá za provádění měnové politiky na základě rozhodnutí přijatých Radou guvernérů a za vydávání pokynů národním centrálním bankám v eurozóně. Připravuje zasedání Rady guvernérů, je odpovědná za běžné řízení ECB a mezi její pravomoce částečně spadá i regulační činnost.

Generální rada je třetím rozhodovacím orgánem ECB. Zasedá v ní prezident a viceprezident ECB a guvernéři národních centrálních bank všech 27 členských států EU. Generální rada je ustanovena pouze na přechodnou dobu. Jakmile všechny členské státy EU zavedou euro, bude rada rozpuštěna. Generální rada přispívá k poradenské a koordinační činnosti ECB. Pomáhá připravovat budoucí rozšíření eurozóny,

shromažďuje statistické informace a také přispívá k sestavování výročních zpráv ECB.^{9,10}

2.7 Česká národní banka

Česká národní banka (ČNB) je centrální bankou České republiky a jako taková je členem ESCB. Sídlí v Praze 1 v ulici Na Příkopě. Do roku 1950 byla v Československu nejvýznamnější a nejmocnější komerční bankou Živnostenská banka, která svoji činnost zahájila už v druhé polovině 19. století. Právě v roce 1950 dochází ke sjednocení socialistického peněžnictví a budova Živnostenské banky začíná sloužit pro účely dnešní ČNB, tehdy ještě ovšem Státní banky československé.

Obrázek 6: Budova České národní banky



zdroj:<http://www.novinky.cz/> foto: Milan Malíček, Právo

⁹ Orgány a ostatní instituce Evropské unie [online]. 2009, Dostupný z WWW: http://europa.eu/institutions/financial/ecb/index_cs.htm#top

¹⁰ Evropská centrální banka online]. 2009, Dostupný z WWW: <http://www.ecb.int/ecb/html/index.cs.html>

Jak již bylo uvedeno výše, centrální banka si musí zachovávat svoji suverenitu a nezávislost. Dvakrát ročně se zodpovídá dolní komoře parlamentu a do její činnosti lze zasahovat pouze na základě zákona. ČNB je zřízena Ústavou České republiky a svou činnost vyvíjí v souladu se zákonem č. 6/1993 Sb., o České národní bance a dalšími právními předpisy. ČNB je veřejnoprávní subjekt, který má kompetence správního úřadu, jenž může hospodařit se svěřeným majetkem státu.

Hlavním cílem ČNB je dosažení a udržení cenové stability, tedy nízkoinflačního prostředí v ekonomice. Tak se centrální banka snaží vytvářet podmínky pro udržitelný hospodářský růst. Vedlejším cílem ČNB je podpora hospodářské politiky vlády, ta ale nesmí být v rozporu s cílem hlavním

ČNB určuje měnovou politiku, rozhoduje o nastavení základních úrokových sazeb. Má monopolní právo vydávat bankovky a mince, spravuje zásoby peněz a také vyměňuje poškozené nebo opotřebované bankovky za nové. Řídí peněžní oběh, platební styk a zúčtování bank. Vykonává dohled nad bankovním sektorem, kapitálovým trhem, pojišťovnictvím, penzijním připojištěním, družstevními záložnami, institucemi elektronických peněz a devizový dohled. Také pečuje o finanční stabilitu státu. Donedávna tomu tak nebylo, měla užší cíle. Rovněž poskytuje bankovní služby pro stát a veřejný sektor. Vede účty organizacím napojených na státní rozpočet a také účty napojené na rozpočet EU.

Po vstupu do eurozóny se výrazně oslabí role ČNB jako realizátora měnové politiky. Tato úloha připadne Evropské centrální bance.

Nejvyšším řídicím orgánem ČNB je bankovní rada v čele s guvernérem. Dalšími členy rady jsou dva viceguvernéři a čtyři vrchní ředitelé. Všechny členy bankovní rady může jmenovat pouze prezident republiky, a to na období šesti let. Odvolání mohou být jen z důvodu stanovených zákonem.¹¹

¹¹ Česká národní banka [online]. 2009, Dostupný z WWW: http://www.cnb.cz/cs/o_cnb/

2.8 Reálná a nominální konvergence

Konvergence je slovo latinského původu značící sblížení, sbíhavost. Tento pojem je nejčastěji spojován s přijetím eura, resp. s nominálními a reálnými kritérii konvergence.

Nemálo ekonomů se domnívá, že mezi „kodaňskou“ reálnou a „maastrichtskou“ nominální konvergencí existuje do jisté míry konkurenční vztah. Mají obavy, že nadměrné ambice v oblasti nominální konvergence, tedy kladení důrazu na nízkou inflaci či nízký veřejný dluh, se stanou kontraproduktivní z pohledu reálné konvergence. Výsledkem přílišné zahleděnosti do plnění maastrichtských kritérií by, dle těchto názorů, byl pomalejší hospodářský růst a tím i zdouhavější uzavírání výkonnostní mezery vůči zemím EU.

Podle Evropské centrální banky musí být procesy reálné a nominální konvergence sledovány současně. To, že maastrichtská kritéria nebyla povinná pro vstup do EU neznámá, že by makroekonomická politika neměla být konzistentní s politikami v eurozóně.

Rostoucí ekonomika vytváří mnohem příznivější předpoklady pro zvyšování konkurenceschopnosti. To je nutná podmínka pro dosažení prosperity ve společenství zemí, které ctí principy „čtyř fundamentálních svobod“. Těmi jsou volný pohyb osob, zboží, služeb a kapitálu. V neposlední řadě jedině ekonomický růst je pevným základem pro zvyšování životní úrovně a upevňování sociální soudržnosti. Ekonomický růst však musí mít ještě jednu důležitou charakteristiku, a to, že musí být udržitelný!¹²

Kritéria reálné konvergence zohledňují nebezpečí nadměrné migrace pracovní síly mezi nerovnoměrně rozvinutými regiony a náklady následných sociálních ořesů. Reálná konvergence bude dosažena, až se hodnota HDP na obyvatele v ČR přiblíží

¹² Dědek, O. *Výzvy nominální a reálné konvergence*. Politická ekonomie, 2001, č.6, s.755-768.

průměrné hodnotě HDP na obyvatele v EU. HDP na obyvatele je jedním z nejčastěji citovaných kritérií. Mezi další kritéria reálné konvergence patří například míra nezaměstnanosti nebo postup strukturálních změn, tedy výsledek přeměn vztahů národohospodářských odvětví. Tento indikátor je však obtížně měřitelný. Problémy s měřením však existují i u HDP na obyvatele. Někteří ekonomové uvádějí, že zmíněné kritérium je spíše formální, neboť nezaručuje konvergenci životní úrovně domácích obyvatel, například pokud je významný podíl produkčních kapacit vlastněn investory, kteří převádějí zisky do zahraničí.

Kritéria nominální konvergence zohledňují obtíže koordinace národohospodářských politik v prostředí rozdílného vývoje regionů v oblastech inflace, kurzu a finančních sektorů. Nominální konvergence bude podle standardního výkladu dosažena, až se inflace a úrokové sazby přiblíží průměrným hodnotám v EU. I v oblasti nominální konvergence existuje více kritérií. Kromě zmíněných finančních indikátorů je zohledňován především podíl veřejného dluhu na HDP, výše fiskálního deficitu a stabilita kurzu vzhledem k euru.

Prvním možným zdrojem dlouhodobého urychlení ekonomického růstu je vlastní síla ekonomiky. Plynulé zvětšování či hromadění lidského kapitálu a soustavný vývoj nových technologií zaručí ekonomice rychlejší růst HDP na obyvatele než v ostatních zemích. Reálná konvergence opřena o tento mechanismus má dlouhodobý charakter.

Druhým možným zdrojem zrychlení růstu je zvýšení mezinárodní interakce. Dohánění životní úrovně je pak otázkou střednědobého horizontu. Průvodním rysem tohoto růstového zdroje je externí financování. Na rozdíl od první varianty, která je spojována spíše s interním financováním.

Je tedy zřejmé, že ekonomický růst bude urychlen získáváním nových technologií, či uzavíráním technologických mezer. Ekonomiky, které začaly před deseti lety dovážet technologie a manažerské dovednosti prostřednictvím přímých

zahraničních investic, mají relativně vyšší HDP na obyvatele. Uzavírání technologické mezery pomocí mezinárodní interakce, které je spojeno s externím financováním, například formou přímých zahraničních investic, bude zřejmě hlavním mechanismem, který umožní reálnou konvergenci.

Pro zahraniční investory jsou přímé investice atraktivní, protože mezní výnos je vyšší než v rozvinutých ekonomikách. Pro státy, které nemají k uzavření technologické mezery dostatek domácích zdrojů, jsou přímé zahraniční investice výhodnější než pouhý nárůst dluhu, protože umožňují sdílení rizika a přemístění jak samotné technologie, tak manažerských dovedností.

Role přímých zahraničních investic v uzavírání technologické mezery má přímý důsledek pro nominální konvergenci. Dostupnost zdrojů potřebných pro reálnou konvergenci závisí na kritériích, které zahraniční investoři považují za podstatné pro své investice. Sledují především cenu pracovní síly a důvěryhodnost dané země.

Nominální konvergence označuje konvergenci v nominálních veličinách. V poslední době se pojem nominální konvergence ztotožňuje s maastrichtskými kritérii nominální konvergence. Není to však jediný možný způsob, jak přistupovat k nominální konvergenci.¹³

Alternativním měřítkem nominální konvergence je konvergence cenových hladin. Konvergence v cenové hladině je dokonalá, pokud jsou cenové indexy pro shodné spotřební koše ve dvou zemích, vyjádřené v jedné měně, shodné. Konvergence v cenách, jako jakýsi další stupeň, by dále vyžadovala, aby ceny všech statků byly shodné, což je postačující, nikoliv však nutná podmínka pro rovnost cenových indexů.¹⁴

¹³ Šmídková, Kateřina: *Můžeme mít obojí? Reálná a nominální konvergence v období přílivu zahraničních investic*. Finance a úvěr, č. 6, 2001, s. 364-376.

¹⁴ Hommerová, D. : *Reálná a nominální konvergence*. E+M Ekonomie a management, 2004, č. 3, s. 34-41.

Během posledních dvou desetiletí se objevila řada nových přístupů, vysvětlujících v realitě pozorované skutečnosti. Vznikají moderní koncepty teorie vnitřního růstu, které přikládají význam řadě dalších faktorů doposud opomíjených, jako je vzdělání populace a například kvalita institucionálního prostředí. V některých zemích rostou tyto faktory rychleji než v ostatních, nehledě na dosaženou vyšší ekonomickou úroveň. Naopak jiné mohou stále zaostávat.

3 Cíle a metodika

Mým hlavním cílem je popsat problémy nominální a reálné konvergence České republiky před přijetím eura. Zachytit přibližování ekonomické úrovně České republiky k úrovni vyspělých zemí Evropské unie a identifikovat faktory, které urychlují nebo brzdí zužování existující mezery.

Vedlejším cílem bakalářské práce je zhodnotit možné dopady na českou ekonomiku po zavedení jednotné evropské měny.

Domnívám se, že rozhodnutí spojená s přijetím eura jsou velice důležitá pro další rozvoj České republiky. Vstup do eurozóny je neodvratný, avšak najít vhodný okamžik vstupu, kdy přínosy spojené s přijetím eura převáží náklady, bude velice obtížné.

3.1 Hypotézy

Rozhodnutí o vhodném termínu přijetí eura v České republice učiní vláda. Až budou splněna všechna maastrichtská konvergenční kritéria a Česká republika přijme euro, vyvstávají otázky, zda toto rozhodnutí bude pro nás výhodné či nikoliv a zda naše ekonomika začne růst nebo se začne naopak prohlubovat.

Na základě těchto úvah jsem si stanovila tyto hypotézy. Zda je ČR připravena na přijetí eura, či nikoliv a zda zavedení eura bude přínosné nebo naopak.

3.2 Metody a techniky

Ve své práci jsem použila nástroj získávání dat a informací v kombinaci s prvky kvantitativní analýzy. Základní metodou zkoumání byla indukce, tj. vyvozování obecných závěrů z údajů zkoumaných přímo v praxi. Potřebné informace jsem čerpala především z odborné literatury, statistických dat a z webových stránek. Poté následovala časoprostorová komparace získaných empirických údajů, na které jsem aplikovala techniku zobrazování prostřednictvím dvourozměrných grafů a tabulek.

V závěru bakalářské práce vyhodnocuji získané údaje a vyjadřuji se k platnosti výše stanovených hypotéz.

4 Vlastní práce

4.1 Maastrichtská kritéria

Už v roce 1969 byla v rámci Evropského hospodářského společenství (EHS) založena skupina v čele s Pierrem Wernerem¹⁵, takzvaný Wernerův výbor. Úkolem této skupiny bylo vypracovat zprávu o tom, jak dosáhnout v integrující se Evropě měnové unie. Skoro o dvacet let později v roce 1988 vznikl Delorsův¹⁶ výbor, který už měl navrhnout konkrétní stádia vytvoření EMU. Jacques Delors vycházel z Wernerovy zprávy, ale v některých bodech se diametrálně lišil. V měnové oblasti prosazoval neodvolatelný pevný devizový kurz bez flukтуаčního pásma, jednotnou měnovou politiku řízenou nezávislou centrální měnovou institucí a cenovou stabilitu. V oblasti hospodářské politiky byl pro decentralizovanější řešení při dodržení limitů pro národní rozpočtové deficity, pro zrušení financování deficitů veřejného sektoru centrálními bankami a pro koordinaci národních rozpočtových politik na principu subsidiarity, tedy principu, podle něhož rozhodnutí a zodpovědnost musí být na tom stupni politického systému, který je nejbližší občanům. Nakonec byly tyto principy přijaty na summitu v Madridu v roce 1989. V účinnost vešly 1. listopadu 1993 jako tzv. maastrichtská kritéria.

Maastrichtská smlouva zavazuje členské státy EU k vytvoření Hospodářské a měnové unie a současně definuje zásady a postupy vedoucí k její realizaci. Podle koncepce přijaté touto smlouvou proběhlo vytvoření EMU ve třech etapách.

První etapa byla zahájena 1. července 1990 a skončila 31. prosince 1993. Tato etapa se vyznačovala úsilím o sblížení národních ekonomik, jež jsou nezbytným předpokladem pro dosažení cenové stability a zdravých financí. Za tímto účelem členské

¹⁵ Lucemburský předseda vlády

¹⁶ Předseda Komise Evropského společenství

státy přijaly dlouhodobé programy, umožňující sjednocení národních ekonomik pod koordinací Rady.

Druhá etapa začala 1. ledna 1994 a představovala přechodné stadium k dosažení konečného stupně EMU. Souběžně s pokračující a prohlubující se konvergencí byly během této fáze vytvořeny technické předpoklady pro vznik měnových institucí, které nesly odpovědnost za provádění jednotné měnové politiky EU.

Třetí etapa byla zahájena 1. ledna 1999. V jejím průběhu byly národní měny států, jež se kvalifikovaly k postupu do této etapy, nahrazovány jednotnou měnou euro. V rámci 3. etapy realizace EMU fungovala v období 1.1.1999 – 1.1.2002 společná měna pouze v rámci bezhotovostního platebního styku (šeky, cestovní šeky, bankovní převody, kreditní karty). Jako materializovaná měna v oběhu bylo euro zaváděno od 1.1.2002. Česká republika bude moci do této etapy vstoupit až po splnění všech konvergenčních kritérií.¹⁷

4.1.1 Kritérium cenové stability

Kritérium cenové stability vyžaduje, aby členský stát dosahoval dlouhodobě udržitelné cenové stability. Referenční hodnota cenové stability je získána jako dvanáctiměsíční průměr inflace ve třech členských zemích evropské unie, které ve sledovaném období dosáhly nejnižší míry inflace, zvýšeným o 1,5 procentního bodu. Inflace se měří pomocí tzv. harmonizovaného indexu spotřebitelských cen (*HICP-Harmonised Index of Consumer Prices*).¹⁸

¹⁷ Česká národní banka, Maastrichtská kritéria, [online]. 2009, Dostupný z WWW: http://www.cnb.cz/cs/verejnost/pro_media/clanky_rozhovory/media_2000/cl_00_001123b.html

¹⁸ Harmonizovaný index spotřebitelských cen je ukazatel používaný pro měření vývoje cenové hladiny v zemích EU.

4.1.2 Kritérium dlouhodobých úrokových sazeb

Kritérium dlouhodobých úrokových sazeb vyžaduje, aby průměrná dlouhodobá nominální úroková sazba členského státu EU v průběhu jednoho roku před šetřením nepřekračovala o více než 2 procentní body průměrnou úrokovou sazbu tří členských států, které dosáhly nejlepších výsledků v oblasti cenové stability. Pro měření úrokových sazeb se používají výnosy desetiletých státních dluhopisů nebo srovnatelných cenných papírů.

4.1.3 Kritérium vládního deficitu

Kritérium vládního deficitu požaduje, aby poměr plánovaného nebo skutečného schodku veřejných financí k hrubému domácímu produktu nepřekročil referenční hodnotu 3 %. Výjimku představují situace, kdy uvedený poměr se výrazně snížil a přiblížil se referenční hodnotě nebo překročení referenční hodnoty bylo pouze výjimečné a dočasné a nacházelo se blízko referenční hodnoty.

4.1.4 Kritérium hrubého veřejného dluhu

Kritérium hrubého veřejného dluhu požaduje, aby poměr vládního dluhu k hrubému domácímu produktu nepřekračoval 60 % kromě případů, kdy se tento poměr snižuje a blíží se uspokojivým tempem k referenční hodnotě.

4.1.5 Kritérium stability měnového kurzu

Kurzové konvergenční kritérium vyžaduje zapojení měny minimálně po dobu dvou let do evropského mechanismu směnných kurzů II (ERM II - *European Exchange Rate Mechanism II*). Během tohoto období by se měl kurz nalézat bez větších výkyvů

± 15 % v blízkosti centrální parity, která by se neměla snižovat.¹⁹

4.2 Vývoj nominální a reální konvergence v České republice

4.2.1 Kritérium cenové stability

Kritérium cenové stability se určuje dle harmonizovaného indexu spotřebitelských cen, což je nejdůležitější ukazatel cenového vývoje v ČR.

Indexy spotřebitelských cen, nebo-li životní náklady domácností, se sledují na spotřebních koších, které vycházejí z mezinárodní klasifikace individuální spotřeby podle účelu (COICOP- *Classification of Individual Consumption by Purpose*) a jsou rozděleny do dvanácti oddílů:

- 1) Potraviny a nealkoholické nápoje
- 2) Alkoholické nápoje a tabák
- 3) Odívání a obuv
- 4) Bydlení, voda, energie, paliva
- 5) Bytové vybavení, zařízení domácnosti, opravy
- 6) Zdraví
- 7) Doprava
- 8) Pošty a telekomunikace
- 9) Rekreace a kultura
- 10) Vzdělávání
- 11) Stravování a ubytování
- 12) Ostatní zboží a služby

¹⁹ Zavedení Eura v České republice, [online]. 2009, Dostupný z WWW: http://www.zavedenieura.cz/cps/rde/xchg/euro/xsl/cr_euro

Spotřebitelské ceny se zjišťují dvakrát měsíčně v 35 vybraných okresech ČR a v Praze. Jakousi základnou pro zkoumání těchto potřebných informací jsou například hypermarkety, supermarkety, obchodní řetězce a provozovny poskytující služby. Zjišťují se ceny nejprodávanějších výrobků a služeb, poté se vypočítává jejich průměrná cena a následuje složitý výpočet indexů spotřebitelských cen.²⁰

Tabulka 1: Hodnota kritéria cenové stability

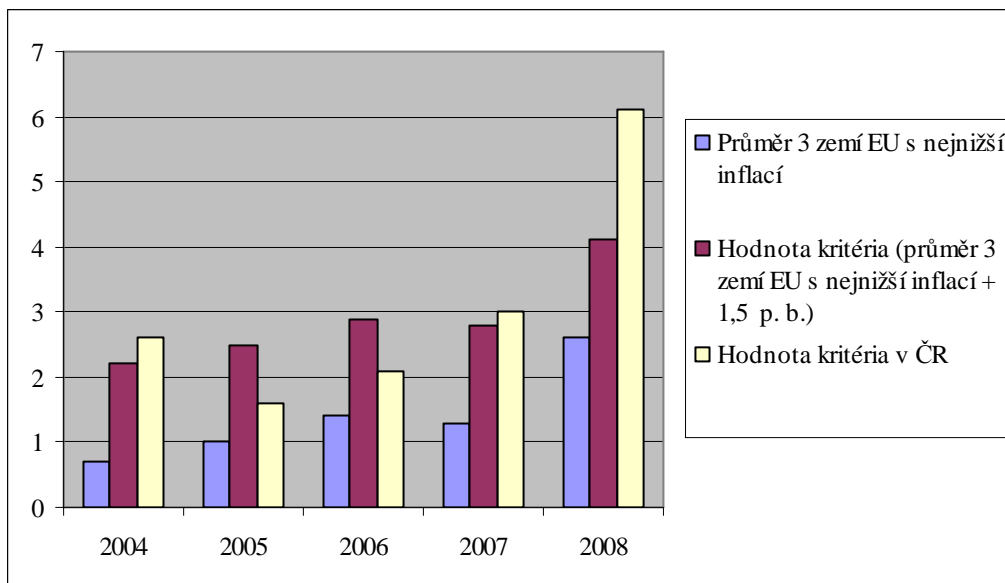
(průměr posledních 12 měsíců proti průměru předchozích 12 měsíců v %)

	2004	2005	2006	2007	2008
Průměr 3 zemí EU s nejnižší inflací	0,7	1,0	1,4	1,3	2,6
Hodnota kritéria (průměr 3 zemí EU s nejnižší inflací + 1,5 p. b.)	2,2	2,5	2,9	2,8	4,1
Česká republika	2,6	1,6	2,1	3,0	6,1

Zdroj: Vyhodnocení plnění maastrichtských konvergenčních kritérií a stupně ekonomické sladění ČR s eurozónou (společný dokument Ministerstva financí a České národní banky schválený vládou)
http://www.cnb.cz/m2export/sites/www.cnb.cz/cs/menova_politika/strategicke_dokumenty/download/maastricht_vyhodnoceni_2008.pdf

²⁰ Indexy spotřebitelských cen – metodická příručka pro uživatele, [online]. 2009, Dostupný z WWW: http://www.czso.cz/csu/redakce.nsf/i/isc_metodicka_prirucka/

Graf 1: Srovnání ČR s EU v hodnocení kritéria cenové stability



Zdroj: Vlastní zpracování

Česká republika neměla v předchozích letech se splněním tohoto kritéria velké problémy. Pouze v roce 2007 nesplnila o dvě desetiny, díky nárůstu cen potravin a hlavně ropy. Bohužel v roce 2008 došlo ještě k většímu nárůstu, který byl poznamenán zvýšením daně z přidané hodnoty z 5 % na 9 %, zavedením ekologických daní a nárůstem světových cen, ať už potravin, energií nebo ropy.

4.2.2 Kritérium dlouhodobých úrokových sazeb

Toto konvergenční kritérium se získává na základě dlouhodobých úrokových sazeb (LTIR – *Long Term Interest Rates*). Podkladem pro zjištění LTIR jsou státní dluhopisy s desetiletou splatností. V České republice se LTIR vypočítávají dle metody dluhopisového koše.

Pro dluhopisy platí následující pravidla:

- 1) Emise v Kč
- 2) Dostatečný prodaný objem všech tranší dluhopisu ke dni stanovení dluhopisového koše

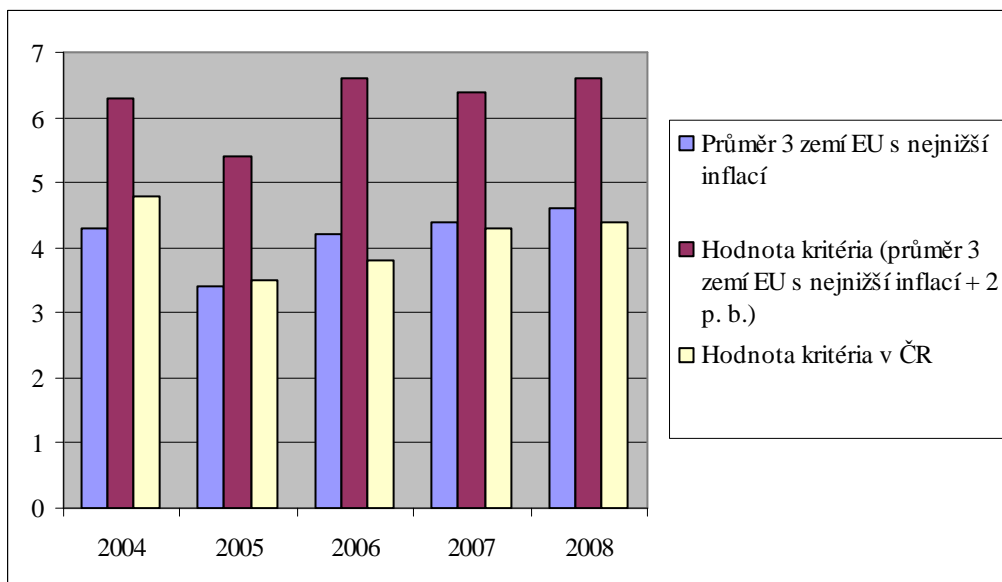
- 3) Původní splatnost 10 až 30 let
- 4) Obchodování na hlavním trhu Burzy cenných papírů Praha ²¹

Tabulka 2: Úrokové sazby z vládních dluhopisů
(průměr za posledních 12 měsíců v %)

	2004	2005	2006	2007	2008
Průměr 3 zemí EU s nejnižší inflací	4,3	3,4	4,2	4,4	4,6
Hodnota kritéria (průměr 3 zemí EU + 2 p. b.)	6,3	5,4	6,6	6,4	6,6
Hodnota kritéria v ČR	4,8	3,5	3,8	4,3	4,4

Zdroj: Vyhodnocení plnění maastrichtských konvergenčních kritérií a stupně ekonomické sladění ČR s eurozónou (společný dokument Ministerstva financí a České národní banky schválený vládou)
http://www.cnb.cz/m2export/sites/www.cnb.cz/cs/menova_politika/strategicke_dokumenty/download/maastricht_vyhodnoceni_2008.pdf

Graf 2: Srovnání úrokových sazeb z vládních dluhopisů ČR s EU



Zdroj: Vlastní zpracování

²¹ Změna metodiky výpočtu kritéria konvergence úrokových sazeb za Českou republiku, [online]. 2009, Dostupný z WWW: http://www.cnb.cz/m2export/sites/www.cnb.cz/cs/statistika/menova_bankovni_stat/stat_mb_met/LTIR_public_paper_cz.pdf

Dle zjištěných hodnot můžeme říci, že Česká republika toto kritérium přesvědčivě plní. Dokonce se od roku 2006 zdá, že ČR vykazuje lepší výsledky, než tři nejlepší členské státy EU.

4.2.3 Kritérium vládního deficitu

Hodnoty vládního deficitu můžeme získat dvěma způsoby. Buď podle metodiky Mezinárodního měnového fondu GFS 1986 - (*Government Finance Statistics*), nebo dle metodiky Eurostatu ESA 95- (*European System of Integrated Economic Accounts*). Pro výpočet maastrichtských konvergenčních kritérií je preferovanější metodika ESA. Za správnost a dodržování metodiky v ČR je zodpovědný Český statistický úřad (ČSÚ).

Vládní deficit v podstatě vyjadřuje schopnost sektoru vládních institucí v daném roce financovat jiné subjekty a nebo naopak potřebu sektoru vládních institucí být financován.²²

Tabulka 3: Vládní deficit

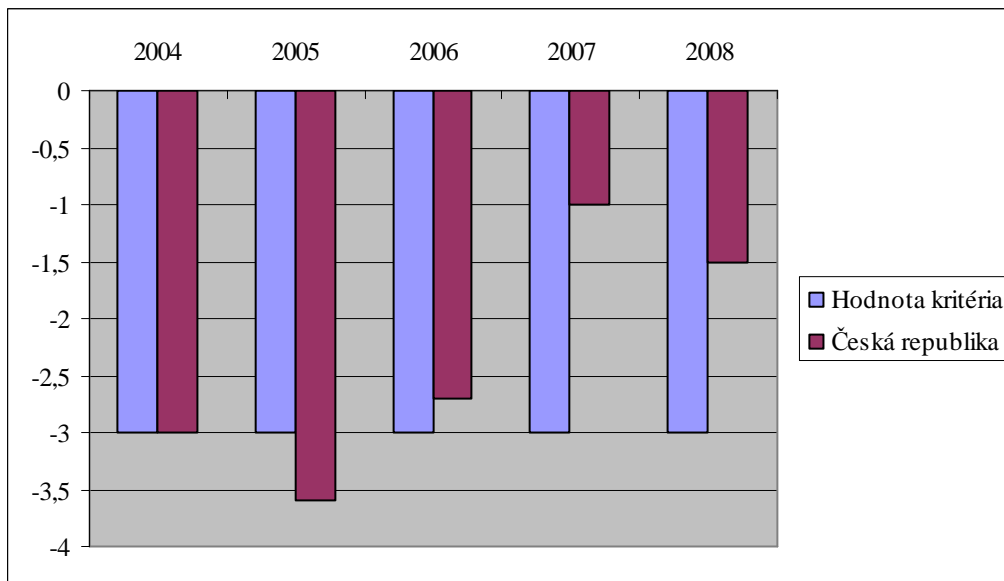
(metodika ESA 95 - podíl vládního deficitu k HDP v %)

	2004	2005	2006	2007	2008
Hodnota kritéria	- 3,0	- 3,0	- 3,0	- 3,0	- 3,0
Česká republika	- 3,0	- 3,6	- 2,7	-1,0	- 1,5

Zdroj: Vyhodnocení plnění maastrichtských konvergenčních kritérií a stupně ekonomické sladění ČR s eurozónou (společný dokument Ministerstva financí a České národní banky schválený vládou)
http://www.cnb.cz/m2export/sites/www.cnb.cz/cs/menova_politika/strategicke_dokumenty/download/maastricht_vyhodnoceni_2008.pdf

²² Metodiky ESA 95, GFS 1986 a GFS 2001, [online]. 2009, Dostupný z WWW:
http://www.mfcr.cz/cps/rde/xchg/mfcr/xsl/ESA_95_26520.html

Graf 3: Srovnání vládního deficitu ČR s kritériem EU



Zdroj: Vlastní zpracování

Dle zjištěných údajů můžeme říci, že České republice se, s malou výjimkou v roce 2005, kritérium vládního deficitu daří plnit.

4.2.4 Kritérium vládního dluhu

Ukazatele vládního dluhu získáváme stejným způsobem, jako u vládního deficitu, tj. dle metodiky ESA 95.

Složení vládního dluhu:

1) Oběživo a vklady

- zahrnují peněžní prostředky vedené na účtech u České konsolidační agentury, která spravovala nesplácené úvěry mnohých institucí, zejména velkých bank

- 2) Cenné papíry jiné než akcie, kromě finančních derivátů
 - jedná se o dluhové cenné papíry vydané vládními institucemi (státní pokladniční poukázky, státní dluhopisy a směnky)
- 3) Půjčky
 - přijaté zahraniční půjčky, bankovní úvěry, uplatněné záruky na emitované dluhové cenné papíry ²³

Tabulka 4: Vládní dluh

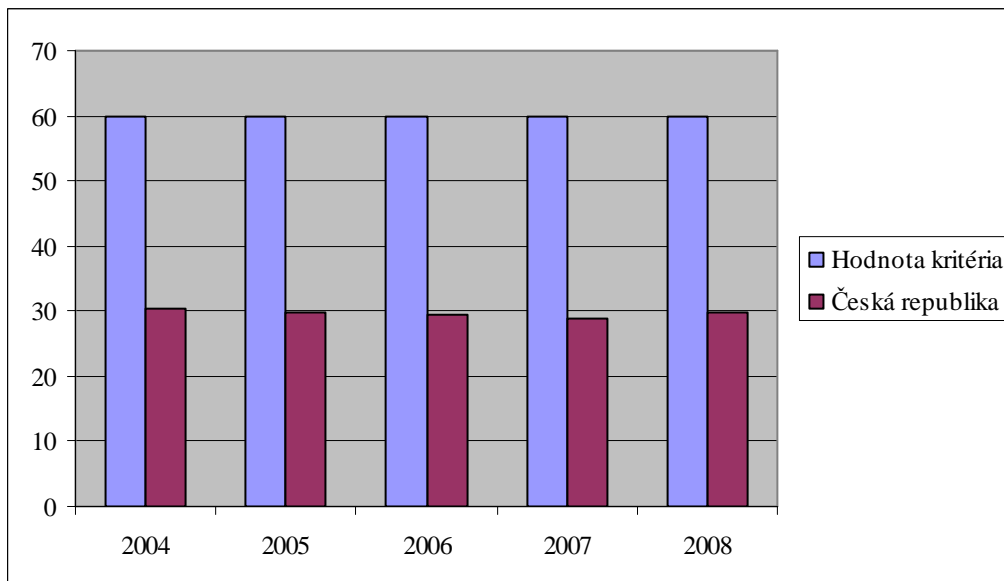
(metodika ESA 95 - podíl vládního dluhu k HDP v %)

	2004	2005	2006	2007	2008
Hodnota kritéria	60,0	60,0	60,0	60,0	60,0
Česká republika	30,4	29,8	29,6	28,9	29,8

Zdroj: Vyhodnocení plnění maastrichtských konvergenčních kritérií a stupně ekonomické sladění ČR s eurozónou (společný dokument Ministerstva financí a České národní banky schválený vládou) http://www.cnb.cz/m2export/sites/www.cnb.cz/cs/menova_politika/strategie_dokumenty/download/maastricht_vyhodnoceni_2008.pdf

²³ Vládní dluh, [online]. 2009, Dostupný z WWW: http://www2.czso.cz/csu/redakce.nsf/i/vladni_dluh_tab

Graf 4: Srovnání vládního dluhu ČR s kritériem EU



Zdroj: Vlastní zpracování

I v tomto případě musíme konstatovat, že s plněním tohoto kritéria nemá Česká republika žádné problémy.

4.2.5 Kritérium stability měnového kurzu

Kritérium stability měnového kurzu nemůžeme hodnotit, protože Česká republika není zapojena do ERM II.

Pro potřeby bakalářské práce vyhodnotím kurzové kritérium, jako by ČR vstoupila do ERM II už v roce 2007. To tedy znamená, že stabilita měnového kurzu bude hodnocena za roky 2007 a 2008.

Tabulka 5: Kurz CZK/EUR

(CZK/EUR = průměr nominálních kurzů koruny vůči euru za měsíc)

	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12
2007	27,54	28,30	28,46	28,03	28,16	28,34	28,63	28,02	27,59	27,60	26,86	26,38
2008	26,58	26,01	25,14	25,18	25,25	25,06	24,00	23,94	27,70	24,61	24,48	25,18

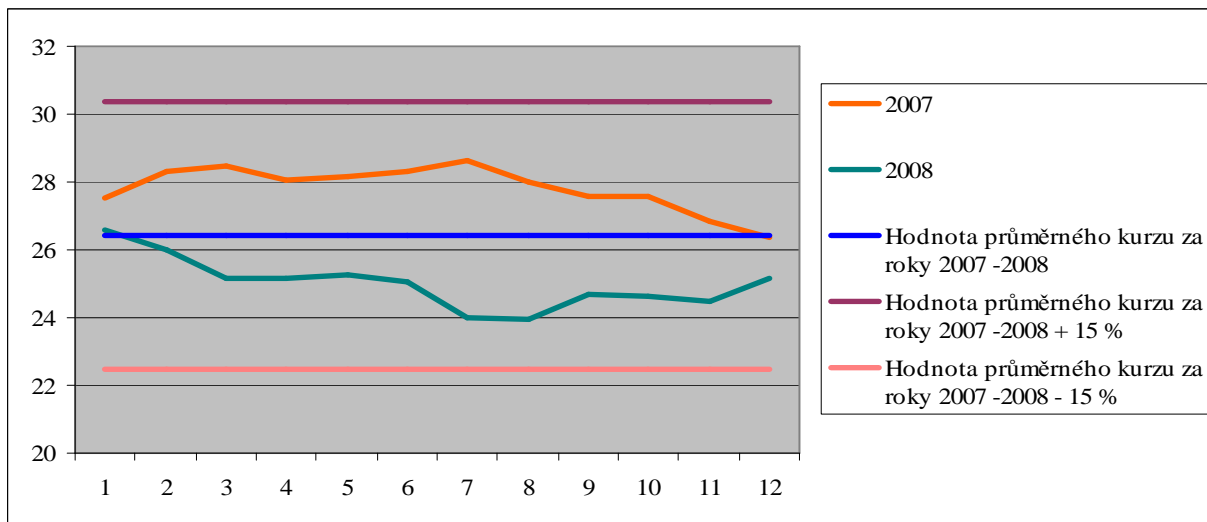
Zdroj: http://ec.europa.eu/budget/inforeuro/index.cfm?fuseaction=currency_historique¤cy=47&Language=en

Tabulka 6: Hodnoty průměrných kurzů CZK/EUR

Hodnota průměrného kurzu za roky 2007 - 2008	26,42
Hodnota průměrného kurzu za roky 2007 - 2008 + 15 %	30,38
Hodnota průměrného kurzu za roky 2007 - 2008 - 15 %	22,46

Zdroj: Vlastní zpracování

Graf 5: Srovnání nominálních kurzů CZK/EUR



Zdroj: Vlastní zpracování

Stanovené flukтуаční rozpětí $\pm 15\%$ se v letech 2007 a 2008 České republiky podařilo splnit.

4.3 Dopady zavedení eura

4.3.1 Dopad zavedení eura na inflaci

Je zajímavé, že zavedení eura si většina lidí spojuje se zvyšováním cen. Pravdou je, že v zemích, které euro přijaly, ceny vzrostly zejména následkem zaokrouhlování cen směrem nahoru nebo obchodníci využili okamžik přijetí eura ke zvýšení cen. Lidé také velmi špatně vnímají i malá zdražení potravin, které nakupují každý den, oproti velkým slevám elektronických výrobků. K dobré pověsti eura nepřispívá ani stále přepočítávání cen v eurech na ceny v národních měnách.

Po přijetí eura bude v ČR měnovou politiku ovlivňovat Evropská centrální banka. Ovšem pokud v České republice nastanou problémy s inflací a v dalších státech eurozóny ne, nebude v zájmu ECB aktivně zasahovat. Tyto problémy bude muset řešit vláda, ať už omezením vládních výdajů či vstupem do procesu tvorby mezd.

Dále, po přijetí eura už nebude docházet k vyrovnání cenové hladiny mezi ČR a eurozónou pomocí měnového kurzu, ale pomocí inflace. Je tedy zřejmé, že ČR bude vykazovat vyšší inflaci oproti průměru eurozóny. Ceny se v ČR budou určitě zvyšovat, ale jejich nárůst nebude ani tak zapříčiněn přijetím eura, jako doháněním ekonomické úrovně vyspělejších států EU.²⁴

4.3.2 Dopad zavedení eura na podnikový sektor

Česká republika se vyznačuje otevřenou ekonomikou s propojením zejména na státy EU, respektive státy eurozóny. Dopady zavedení eura na podnikový sektor se

²⁴ Lacina, L. a kol.: *Studie vlivu zavedení Eura na ekonomiku ČR*. 1. vyd. Bučovice, Martin Stříž 2008. ISBN 978-80-87106-08-2, s. 23-53.

budou odvíjet v závislosti na velikosti podniku, převažujícímu kapitálu a charakteru obchodování.

Především odbourání kurzového rizika bude pro české podniky velice prospěšné, zvláště pro ty se zahraniční účastí s vazbami na zahraniční obchod. Zavedením jednotné evropské měny se podnikům sníží náklady na vedení dvou účtů, jak v korunách, tak v eurech. Také se zjednoduší účetnictví a v mnohých případech se i sníží mzdové náklady.

Naopak náklady na zavedení eura budou v podnikových sektorech spočívat především v úpravě a nastavení podnikových informačních systémů na euro. Dále budou muset podniky vynaložit náklady na tvorbu nových ceníků, nových informačních materiálů jak pro dodavatele, tak i pro odběratele. V zásadě by tyto náklady měly být jednorázové a většina z nich bude zřejmě vynaložena v roce před vstupem do eurozóny.²⁵

4.3.3 Dopad zavedení eura na obyvatele

Česká republika se řadí mezi členy EU, jejichž ekonomika není oproti západoevropským zemím tak vyspělá. Spíše patří mezi členy vyznačující se nižší cenovou hladinou. Ve většině zemí odpovídá cenová hladina hospodářské vyspělosti. V České republice tomu tak není. Naopak, cenová hladina je spíše podhodnocena a proto v budoucnu můžeme očekávat její rychlejší vyrovnávání.

Po přijetí eura, respektive před, se všechny ceny výrobků a služeb, mzdy i úspory obyvatel budou přepočítávat stejným přepočítávacím koeficientem a následně budou zaokrouhleny. Dokonce se zvažuje, že mzdy po přepočtu budou zaokrouhleny směrem nahoru ve prospěch zaměstnance. Z tohoto můžeme usuzovat, že dopad

²⁵ Lacina, L. a kol.: *Studie vlivu zavedení Eura na ekonomiku ČR*. 1. vyd. Bučovice, Martin Stříž 2008. ISBN 978-80-87106-08-2, s. 62-89.

zavedení eura na obyvatele bude minimální a jeho kupní síla se nezmění. Musí být ovšem dodržena pravidla přepočítávání s přesností na šest číslic a obchodníci nesmí této situaci využít ke zdražování, jak je již zmíněno výše.

Úroveň cenové hladiny v zahraničí bude ve srovnání s tou domácí odlišná stále. V tomto případě záleží na výši měnového kurzu. Pokud se bude zhodnocovat rychleji, než růst zahraničních cen, tak poroste i kupní síla obyvatel vůči zboží v zahraničí.²⁶

4.3.4 Dopad zavedení eura na ekonomický růst

Cílem každého státu či země je trvale udržitelný ekonomický růst, zvyšování ekonomické úrovně a kvality života obyvatel. Se zvyšujícím se ekonomickým růstem porostou i příjmy, tím pádem se zvýší spotřeba výrobků a služeb, čímž vzroste i kvalita života.

Mezi základní ukazatele ekonomického růstu patří míra nezaměstnanosti a produktivita výrobních faktorů. Vzhledem k vyšší otevřenosti české ekonomiky lze po přijetí eura očekávat zvýšení vývozu, snížení nákladů a zefektivnění produkce závislé na dovozu surovin, technologií i zahraničního kapitálu. To tedy znamená zvýšení produktivity výrobních faktorů s následným ekonomickým růstem.

Bohužel ekonomický vývoj v západoevropských státech, které euro přijaly, byl poněkud jiný. Produktivita výrobních faktorů se snížila a nezaměstnanost mírně vzrostla. Naopak ve Velké Británii, kde společná měna zavedena nebyla, k tomuto poklesu nedošlo. Na druhou stranu se jednotná evropská měna používá teprve od roku 2002, což je velmi krátká doba ke zhodnocení dlouhodobého ekonomického růstu ve státech eurozóny.

²⁶ Lacina, L. a kol.: *Studie vlivu zavedení Eura na ekonomiku ČR*. 1. vyd. Bučovice, Martin Stříž 2008. ISBN 978-80-87106-08-2, s. 90-89.

Česká republika nepatří mezi ekonomicky nejvyspělejší státy EU, což by mohla být po vstupu do eurozóny jakási „výhoda“ v tendenci přibližování se ekonomickému růstu, s možností vyhnout se problémům výše uvedeným.²⁷

4.3.5 Dopad zavedení eura na daňový systém

S přijetím eura není v daňové oblasti spojován žádný důležitý předpis vydaný EU. Daňová politika je symbolem národní suverenity státu, která zůstává zachována i po vstupu do EU. Dopad zavedení eura na daňový systém nemusí být výrazný, nicméně se může projevit právě ve snahách splnit daná kritéria pro vstup do eurozóny. Požadavek kladený na daňovou politiku v omezování rozpočtových výdajů se v České republice zatím nedaří splnit.

Po přijetí eura se budou muset učinit změny v účetní a daňové legislativě, kde se vyskytují částky v české měně a pojem česká měna vůbec. Účetní jednotky budou muset v roce před vstupem do eurozóny sestavit účetní závěrku jak v českých korunách, tak v eurech dle přepočítacího koeficientu. Daňová přiznání se za zdanitelné období rok před vstupem budou podávat ještě v českých korunách, ale vypočtená daňová povinnost bude již v eurech.²⁸

²⁷ Lacina, L. a kol.: *Studie vlivu zavedení Eura na ekonomiku ČR*. 1. vyd. Bučovice, Martin Stříž 2008. ISBN 978-80-87106-08-2, s. 136-159.

²⁸ Lacina, L. a kol.: *Studie vlivu zavedení Eura na ekonomiku ČR*. 1. vyd. Bučovice, Martin Stříž 2008. ISBN 978-80-87106-08-2, s. 160-177.

5 Závěr

Hlavním cílem mé bakalářské práce bylo popsat problémy nominální a reálné konvergence České republiky před přijetím eura, respektive to, zda ČR plní stanovená maastrichtská kritéria podmiňující přijetí eura.

Dle zjištěných dílčích výsledků lze říci, že ČR stanovená konvergenční kritéria vesměs plní.

Kritérium cenové stability se dařilo plnit pouze od roku 2004 do roku 2006. Od roku 2007 nastaly problémy, které v roce 2008 vyvrcholily šestiprocentní inflací. Česká národní banka se snaží vytvářet lepší podmínky pro splnění daného kritéria. Od roku 2010 chce ČNB snížit inflační cíle ze 3 % na 2 % s tolerančním rozmezím ± 1 procentní bod. Výhledově by se tedy měl ukazatel cenové stability opět přibližovat doporučeným hodnotám.

Kritérium dlouhodobých úrokových sazeb Česká republika dlouhodobě plní. Dokonce od roku 2006 hodnoty úrokových sazeb ukazují lepší výsledky, než je průměr 3 vyspělých zemí Evropské unie s nejnižší inflací.

Kritérium vládního deficitu se zatím také daří plnit. Ovšem dá se očekávat, že vzhledem k celosvětové finanční krizi bude stagnovat i česká ekonomika, nebo ještě hůře, její výkonnost se bude snižovat. Pokud se tak stane, je zcela možné, že vládní deficit se bude stále prohlubovat a nebude tak možné plnit 3 procentní limit.

I kritérium vládního dluhu Česká republika přesvědčivě plní. V budoucnu se může hodnota vládního dluhu výrazně zvyšovat, tedy pokud nebudou provedeny určité reformy. Česká republika je na počátku procesu stárnutí obyvatelstva se zvyšujícím se podílem lidí v důchodovém věku. To může výhledově znamenat velké problémy s financováním důchodů a zdravotní péče seniorů, v podobě zvyšování nákladů a nárůstu vládního dluhu vůči HDP.

Poslední kritérium, tj. kritérium stability měnového kurzu, nemůžeme hodnotit, protože Česká republika ještě nevstoupila do systému ERM II. Pokud by se tak stalo už v roce 2007, ČR by stanovené rozmezí flukтуаčního pásma dodržela. Domnívám se, že ČR vstoupí do systému ERM II, kde setrvá nezbytně nutnou dobu dvou let, až bude stanoveno datum přijetí eura.

Hrubý domácí produkt v České republice každoročně roste, bohužel na tempo růstu HDP ve vyspělých státech EU to stále nestačí. Naopak procentuální vyjádření nezaměstnanosti v ČR je srovnatelné s EU.

Vedlejším cílem mé bakalářské práce bylo zhodnotit, zda dopady zavedení eura v České republice budou pozitivní nebo negativní. Na toto téma jsem se zaměřila z několika pohledů.

Pokud jde o inflaci, pouhé zavedení jednotné evropské měny v České republice cenovou úroveň nezvýší. Pokud se ovšem budeme chtít přibližovat ekonomicky vyspělejšími zemím EU, růstu cen se bohužel nevyhneme.

Při pohledu na podnikatelský sektor lze konstatovat, že v tomto sektoru bude zřejmě záležet na velikosti podniku či firmy a hlavně na jejich specializaci. Domnívám se, že pokud tyto organizace přečkají dnešní finanční krizi, samotné zavedení eura by jim problémy dělat nemělo.

Kupní síla obyvatelstva v České republice by se měla po přijetí eura změnit minimálně. Bude hlavně záležet na stabilitě a výši měnového kurzu české koruny vůči euru.

Ekonomický růst závisí na produktivitě výrobních faktorů a míře nezaměstnanosti. Vzhledem k otevřenosti české ekonomiky vůči státům eurozóny se domnívám, že produktivita výrobních faktorů poroste a tím i ekonomický růst v ČR.

Na daňovou oblast by zavedení eura mělo mít pramalý vliv. Pokud ale omezení rozpočtových výdajů nebude realizováno v potřebné výši, může se stát, že dojde například ke zvýšení nepřímých daní, respektive daní spotřebních.

Dle zjištěných hodnot ukazatelů vztahujících se k výše uvedeným kritériím se domnívám, že Česká republika bude až na malé výjimky připravena euro přijmout. Otázkou však zůstává, zda jsme schopni limity maastrichtských kritérií plnit i nadále, bez avizovaných důchodových reforem a reforem ve zdravotnictví.

Na druhou stranu si říkám, zda kritéria, stanovená před 16 lety pro úplně ekonomicky odlišnou skupinu států, mají smysl i dnes. Zejména pokud přihlédneme k tomu, že některé stávající členské státy eurozóny tato kritéria dlouhodobě neplní.

Zavedení jednotné evropské měny v České republice bude zřejmě přínosem a dopady na zkoumané oblasti budou vesměs kladné. Nejvíce však bude záležet na správném načasování přijetí eura a na ekonomickém vývoji sousedních států, respektive států eurozóny.

6 Summary

Problems of Nominal and Real Convergence in the Czech Republic before Euro Adoption

Czech Republic is one of the former countries of so called Eastern Bloc who decided to return „back to Europe“ after the communist regime collapsed. The first step was taken May 1, 2004, when the country joined the European Union. The next step that expects the country after it meets the Maastricht convergence criteria is the adoption of the Single European Currency, euro.

In order to meet the requirements of the European Union, Czech Republic must meet the convergence criterion of price stability, the criterion of long-term interest rates, the criterion of annual government deficit, the criterion of government debt and the criterion of exchange rate stability. Since the country joined the European Union, the criterion of price stability was not met in the years 2007 and 2008 only. Czech Republic meets the criterion of interest rates safely. The same applies to the criterion of the government debt. The criterion of government deficit is still being met, with a short exception in 2005. The criterion of exchange rate stability cannot be evaluated because the Czech Republic has not joined the ERM II system yet.

The Gross Domestic Product keeps growing every year in the Czech Republic, however, not enough to reach the GDP growth rate in the old EU countries. On the contrary, the unemployment rate in CR is comparable with the EU.

The exact date for Euro adoption will be set by the Government of the Czech Republic after the above mentioned criteria are met.

Introducing the Single European Currency in the Czech Republic may cause certain changes. For example as far as inflation is concerned, euro adoption itself will not cause any rise in price level, but unfortunately we cannot avoid a price increase.

When looking at the business sector, it can be stated that probably the size of a business or firm will play an important role, and especially its specialization. Purchasing power of the population should not change substantially after the euro adoption. First of all, the stability and height of the exchange rate of CZK against euro will be important. Economic growth depends on the productivity of factors of production and on the unemployment rate. Since the Czech economy is open towards eurozone countries, I assume that the productivity of factors of production will grow and thus also the economic growth in the CR. Introduction of euro should have only negligible influence on the tax sector.

With respect to the gathered values of indicators relevant for the a.m. criteria I assume that the Czech Republic will be ready to adopt euro, with some minor exceptions.

Adopting the single European currency in the Czech Republic will be apparently a benefit. However, the most important aspect will be the right timing of euro adoption and the economic development in the neighboring countries, or more precisely in the eurozone countries.

Key words: Czech Republic, European Union, eurozone, nominal convergence, real convergence, Maastricht criteria.

7 Seznam pramenů a použité literatury

Použitá literatura

Dědek, O. *Výzvy nominální a reálné konvergence*. Politická ekonomie, 2001, č.6, s.755-768.

Hommerová, D. : *Reálná a nominální konvergence*. E+M Ekonomie a management, 2004, č. 3, s. 34-41.

Lacina, L. a kol.: *Studie vlivu zavedení Eura na ekonomiku ČR*. 1. vyd. Bučovice, Martin Stříž 2008. ISBN 978-80-87106-08-2

Šmídková, Kateřina: *Můžeme mít obojí? Reálná a nominální konvergence v období přílivu zahraničních investic*. Finance a úvěr, č. 6, 2001, s. 364-376.

Internetové zdroje

Česká národní banka na <http://www.cnb.cz/>

Český statistický úřad na www.czso.cz/

Evropská centrální banka na <http://www.ecb.int/ecb/html/index.cs.html>

Evropská komise na <http://ec.europa.eu/ceskarepublika/cs.htm>

Euroskop na <http://www.euroskop.cz>

Ministerstvo financí České republiky na www.mfcr.cz/

Oficiální portál pro podnikání a export na <http://www.businessinfo.cz/>

Orgány a ostatní instituce evropské unie na

http://europa.eu/institutions/financial/ecb/index_cs.htm#top

Wikipedie otevřená encyklopedie na <http://cs.wikipedia.org/>

Zavedení eura v České republice na <http://www.zavedenieura.cz/>

Seznam obrázků, tabulek a grafů

Seznam obrázků:

Obrázek	1 Vlajka Evropské unie	str. 11
Obrázek	2 Eurobankovka	str. 13
Obrázek	3 Euromince	str. 14
Obrázek	4 Eurotower, budova Evropské centrální banky	str. 15
Obrázek	5 Eurozóna 2009	str. 16
Obrázek	6 Budova České národní banky	str. 18

Seznam tabulek:

Tabulka	1 Hodnota kritéria cenové stability	str. 30
Tabulka	2 Úrokové sazby z vládních dluhopisů	str. 32
Tabulka	3 Vládní deficit	str. 33
Tabulka	4 Vládní dluh	str. 35
Tabulka	5 Kurz CZK/EUR	str. 37
Tabulka	6 Hodnoty průměrných kurzů CZK/EUR	str. 37

Seznam grafů:

Graf	1 Srovnání ČR s EU v hodnocení kritéria cenové stability	str. 31
Graf	2 Srovnání úrokových sazeb z vládních dluhopisů ČR s EU	str. 32
Graf	3 Srovnání vládního deficitu ČR s kritériem EU	str. 34
Graf	4 Srovnání vládního dluhu ČR s kritériem EU	str. 36
Graf	5 Srovnání nominálních kurzů CZK/EUR	str. 37

Přílohy

Příloha č. 1

SMLOUVA O EVROPSKÉ UNII

HLAVA VI HOSPODÁŘSKÁ A MĚNOVÁ POLITIKA

KAPITOLA 3 Institucionální ustanovení

Článek 109j

1. Komise a EMI podávají Radě zprávy o pokroku dosaženém členskými státy při plnění jejich závazků týkajících se uskutečňování hospodářské a měnové unie. Tyto zprávy posuzují také slučitelnost právních předpisů jednotlivých členských států včetně statutů jejich národních centrálních bank s články 107 a 108 této smlouvy a se statutem ESCB. Zprávy dále posoudí, zda bylo dosaženo vysokého stupně udržitelné konvergence, na základě toho, jak jednotlivé členské státy splnily následující kritéria:

- dosažení vysokého stupně cenové stability patrného z míry inflace, která se blíží míře inflace nejvýše tří členských států, jež dosáhly v oblasti cenové stability nejlepších výsledků,
- dlouhodobě udržitelný stav veřejných financí patrný ze stavu veřejných rozpočtů nevykazujících nadměrný schodek ve smyslu čl. 104c odst. 6,
- dodržování normálního fluktuačního rozpětí stanoveného mechanismem směnných kurzů Evropského měnového systému po dobu alespoň dvou let, aniž by došlo k devalvaci vůči měně jiného členského státu,

- stálost konvergence dosažené členským státem a jeho účasti v mechanismu směnných kurzů Evropského měnového systému, která se odráží v úrovních dlouhodobých úrokových sazeb.

Čtyři kritéria uvedená v tomto odstavci a rozhodné období, po něž mají být respektována, jsou blíže stanovena v protokolu připojeném k této smlouvě. Zprávy Komise a EMI také přihlédnou k vývoji ECU, výsledkům integrace trhů, situaci a vývoji běžného účtu platební bilance a posouzení vývoje nákladů na jednotku pracovní síly a jiných cenových indexů.

2. Na základě těchto zpráv Rada na doporučení Komise kvalifikovanou většinou zhodnotí:

- zda jednotlivé členské státy splňují podmínky nezbytné pro zavedení jednotné měny,
- zda většina členských států splňuje podmínky nezbytné pro zavedení jednotné měny,

a postoupí své závěry formou doporučení Radě zasedající na úrovni hlav států nebo předsedů vlád. Evropský parlament bude konzultován a předloží své stanovisko Radě zasedající na úrovni hlav států nebo předsedů vlád.

3. Rada zasedající na úrovni hlav států nebo předsedů vlád přihlédne náležitým způsobem ke zprávám uvedeným v odstavci 1 a ke stanovisku Evropského parlamentu podle odstavce 2 a kvalifikovanou většinou, nejpozději 31. prosince 1996:

- rozhodne, na základě doporučení Rady uvedených v odstavci 2, zda většina členských států splňuje podmínky nezbytné pro přijetí jednotné měny,
- rozhodne, zda je pro Společenství vhodné vstoupit do třetí etapy,

a pokud ano,

- stanoví termín zahájení třetí etapy.

4. Nebude-li do konce roku 1997 termín zahájení třetí etapy stanoven, začne třetí etapa dne 1. ledna 1999. Před 1. červencem 1998 Rada zasedající na úrovni hlav států nebo předsedů vlád, po zopakování postupu stanoveného v odstavcích 1 a 2, s výjimkou odst. 2 druhé odrážky, po přihlédnutí ke zprávám uvedeným v odstavci 1 a stanovisku Evropského parlamentu, potvrdí kvalifikovanou většinou na základě doporučení Rady uvedených v odstavci 2, které členské státy splňují podmínky nezbytné pro přijetí jednotné měny.

Příloha č. 2

Protokoly a přílohy I a II připojení ke Smlouvě o Ústavě pro Evropu

(Brusel 13. října 2004)

11. Protokol o kritériích konvergence

VYSOKÉ SMLUVNÍ STRANY

PŘEJÍCE SI stanovit kritéria konvergence uvedená v článku III-198 Ústavy, kterými se bude Unie řídit při rozhodování o ukončení výjimek členských států, na které se vztahuje výjimka,

SE DOHODLY na následujících ustanoveních, která se připojují ke Smlouvě o Ústavě pro Evropu:

Článek 1

Kritérium cenové stability, jak je uvedeno v čl. III-198 odst. 1 písm. a) Ústavy, znamená, že

dotyčný členský stát vykazuje dlouhodobě udržitelnou cenovou stabilitu a průměrnou míru inflace měřenou v průběhu jednoho roku před provedeným šetřením, jež nepřekračuje o více než 1,5 procentního bodu míru inflace nejvýše tří členských států, které v oblasti cenové stability dosáhly nejlepších výsledků. Inflace se měří pomocí

indexu spotřebitelských cen na srovnatelném základě s přihlédnutím k rozdílnému vymezení pojmů v jednotlivých členských státech.

Článek 2

Kritérium stavu veřejných financí, jak je uvedeno v čl. III-198 odst. 1 písm. b) Ústavy, znamená, že v době šetření se na dotyčný členský stát nevztahuje evropské rozhodnutí Rady podle čl. III-184 odst. 6 Ústavy o existenci nadměrného schodku.

Článek 3

Kritérium účasti v mechanismu směnných kurzů Evropského měnového systému, jak je uvedeno v čl. III-198 odst. 1 písm. c) Ústavy, znamená, že dotyčný členský stát alespoň po dobu posledních dvou let před šetřením dodržoval flukтуаčního rozpětí stanoveného mechanismem směnných kurzů Evropského měnového systému, aniž by byl směnný kurz vystaven silným tlakům. Zejména pak nesměl členský stát v tomto období z vlastního podnětu devalvovat dvoustranný střední kurz své měny vůči euru.

Článek 4

Kritérium konvergence úrokových sazeb, jak je uvedeno v čl. III-198 odst. 1 písm. d) Ústavy, znamená, že v průběhu jednoho roku před šetřením průměrná dlouhodobá nominální úroková sazba dotyčného členského státu nepřekračovala o více než 2 procentní body úrokovou sazbu nejvýše tří členských států, které dosáhly v oblasti cenové stability nejlepších výsledků. Úrokové sazby se zjišťují na základě dlouhodobých stáních dluhopisů nebo srovnatelných cenných papírů, s přihlédnutím k rozdílnému vymezení pojmů v jednotlivých členských státech.

Článek 5

Statistické údaje potřebné pro použití tohoto protokolu poskytuje Komise.

Článek 6

Rada přijme jednomyslně na návrh Komise a po konzultaci s Evropským parlamentem, Evropskou centrální bankou a Hospodářským a finančním výborem uvedeném v článku III-192 Ústavy vhodná pravidla podrobně upravující kritéria konvergence uvedené v článku III-198 Ústavy, která poté nahradí tento protokol.